

WEI

INSTITUTE
FOR ECONOMIC RESEARCH
AND POLICY CONSULTING

2024

RAPORT

UKRAIŃSKA DROGA DO UNII EUROPEJSKIEJ. POLSKIE DOŚWIADCZENIA

SEKTOR

ENERGETYCZNY

UKRAIŃSKA DROGA DO UNII EUROPEJSKIEJ

POLSKIE DOŚWIADCZENIA

SEKTOR ENERGETYCZNY

*Projekt „Ukraińska droga do Unii Europejskiej. Polskie doświadczenia”
jest współfinansowany przez Foundation Open Society Institute
we współpracy z Open Society Foundation oraz International
Renaissance Foundation.*

WEI

INSTITUTE
FOR ECONOMIC RESEARCH
AND POLICY CONSULTING

UKRAINIAN PATH TO
EUROPEAN UNION.
THE POLISH EXPERIENCE

Spis treści

Wprowadzenie	4
Streszczenie	5
1. Charakterystyka sektora energetycznego w Polsce	7
2. Charakterystyka sektora energetycznego na Ukrainie	10
3. Podstawy prawno-organizacyjne sektora energetycznego w prawie europejskim	14
4. Wpływ regulacji i praktyk europejskich na sektor energetyczny w Polsce	16
5. Podstawy prawne i organizacyjne sektora energetycznego na Ukrainie	18
6. Wpływ europejskich regulacji i praktyk na sektor energetyczny na Ukrainie	20
7. Wyzwania związane z dostosowaniem ukraińskiego sektora energetycznego do standardów UE	22
8. Doświadczenia polskich firm związane z akcesją i członkostwem w UE przydatne dla Ukrainy i ukraińskich przedsiębiorców	24
9. Perspektywy współpracy polskich i ukraińskich firm w sektorze energetycznym na rynku europejskim	25
10. Wzmocnienie powiązań energetycznych Polski i Ukrainy na rynku europejskim	27
11. Rekomendacje dla Ukrainy i ukraińskiego sektora energetycznego związane z przystąpieniem do UE	29

Wprowadzenie

Rosyjska inwazja w lutym 2022 r. przyspieszyła starania Ukrainy o przystąpienie do Unii Europejskiej. Umowa stowarzyszeniowa, która weszła w życie w 2014 r., z wyjątkiem pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu (DCFTA) uchwalonej w 2016 r., stanowiła podstawę przygotowań Ukrainy do przystąpienia do UE. W czerwcu 2022 r. Ukraina uzyskała status kandydata. W grudniu 2023 r. przywódcy UE podjęli decyzję o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych.

Biorąc pod uwagę zamiar przystąpienia Ukrainy do Unii Europejskiej, chcielibyśmy dokonać analizy doświadczeń Polski i polskich przedsiębiorców w praktycznym wdrażaniu zasad członkostwa. Regulacje Unii Europejskiej dla nowych członków są zarówno wyzwaniem, jak i szansą. Wierzymy, że doświadczenie Polski będzie bardzo cenne dla Ukrainy ze względu na historyczną, społeczną i kulturową bliskość obu krajów. Potencjał polskiej gospodarki, polskie doświadczenia z transformacji gospodarczej, budowa nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej, energetycznej i logistycznej to niewątpliwie dodatkowe atuty, także w kontekście wsparcia dla implementacji unijnych regulacji na Ukrainie. Inną kwestią jest ocena trwającej integracji gospodarczej Ukrainy z polskim i europejskim rynkiem oraz spodziewanych efektów poakcesyjnych dla obu krajów. Chcemy pochylić się nad szansami i wyzwaniami, jakie integracja europejska niesie dla gospodarek obu krajów, przygotowując partnerów do znacznie bliższych więzi gospodarczych w najbliższym czasie.

Niniejszy raport został przygotowany w ramach projektu „Ukraińska droga do Unii Europejskiej. Polskie doświadczenia”, realizowanego wspólnie przez Warsaw Enterprise Institute (Polska) oraz Institute for

Economic Research and Policy Consulting (Ukraina).

Kluczowym elementem projektu są seminaRIA eksperckie i raporty sektorowe. Chcemy skupić się na newralgicznych sektorach gospodarki, które z jednej strony mogą stanowić istotne wyzwania jako potencjalne obszary konkurencji i sporów pomiędzy polskimi i ukraińskimi przedsiębiorcami, a z drugiej strony omówić te obszary, które mogą stać się przedmiotem współpracy i wzajemnego uzupełniania się gospodarek takich jak:

- energetyka;
- żywność i rolnictwo;
- transport drogowy;
- farmacja;
- budownictwo i materiały budowlane;
- przemysł drzewny i meblarski.

Każdy raport sektorowy składa się z dwóch części. Pierwsza dotyczy polskiego spojrzenia na dany sektor gospodarki, wpływu regulacji europejskich na transformację sektora oraz rekomendacji dla strony ukraińskiej. Druga część dotyczy obecnego stanu sektora na Ukrainie, wyzwań związanych z integracją europejską oraz perspektyw współpracy między firmami z obu krajów.

Głęboko wierzymy, że nasze raporty i cały projekt będą ważnym głosem w dyskursie na temat integracji Ukrainy z Unią Europejską, dostarczą odpowiedniej wiedzy i pomogą przezwyciężyć wzajemne konflikty i nieporozumienia. Chcemy przekonać wszystkich, że przedsiębiorcy z obu krajów mogą i powinni współpracować, aby budować siłę ekonomiczną naszych krajów w oparciu o wolność i swobodę gospodarczą.

Streszczenie

Polski sektor energetyczny opiera się głównie na paliwach kopalnych, a 86 proc. dostaw energii będzie pochodziło z tych źródeł w 2022 roku. Pomimo znaczącej roli węgla w produkcji energii elektrycznej, jego udział maleje. Energia odnawialna, w szczególności fotowoltaika (PV) i energia wiatrowa, szybko rośnie. Moc fotowoltaiki wzrosła z 0,2 GW w 2016 r. do 16 GW w 2023 r., a moc lądowej energetyki wiatrowej wynosi 9,4 GW. Polska planuje również rozwój energetyki jądrowej, z zamiarem budowy trzech dużych reaktorów i kilku małych reaktorów modułowych (SMR).

Ukraiński sektor energetyczny jest bardziej zróżnicowany i obejmuje zarówno gaz ziemny, energetykę jądrową, ciepłą, wodną i odnawialną. Energetyka jądrowa ma kluczowe znaczenie, przyczyniając się do 55 proc. produkcji energii elektrycznej w 2021 roku. Ukraina posiada również znaczne rezerwy gazu ziemnego i ropy naftowej i koncentruje się na maksymalizacji produkcji krajowej w celu zmniejszenia zależności od importu. Jednak rosyjska agresja poważnie uszkodziła infrastrukturę energetyczną, co doprowadziło do znacznego zmniejszenia produkcji i zużycia energii elektrycznej. Z powodu wojny zużycie gazu spadło o 30 proc. w latach 2021–2023.

W przypadku potencjalnej współpracy oba kraje, zsynchronizowane z ENTSO-E, mogą ułatwić handel energią i zwiększyć bezpieczeństwo regionalne. Wskazane jest budowanie nowych połączeń międzysystemowych w oparciu o zapotrzebowanie rynku i wykorzystanie istniejącej infrastruktury. Rozległe magazyny gazu na Ukrainie mogą być wykorzystywane przez Polskę do sezonowego jego magazynowania, a podjęcie

wspólnych wysiłków na rzecz modernizacji i rozbudowy infrastruktury gazowej jest rekomendowane. Dzielenie się doświadczeniem w zakresie technologii energii odnawialnej, takich jak fotowoltaika i energia wiatrowa, wraz ze wspólnymi przedsięwzięciami w zakresie produkcji biometanu i energii wodrowej, stanowi kolejną drogę do współpracy. Doświadczenie Polski w promowaniu energii odnawialnej i redukcji emisji CO₂ mogłoby pomóc Ukrainie w jej odbudowie.

Jeśli chodzi o energetykę jądrową, Ukraina, ze swoim ugruntowanym sektorem, może służyć swoją wiedzą i doświadczeniem Polsce, która dopiero rozpoczyna rozwój energetyki jądrowej. Kluczowe znaczenie ma harmonizacja przepisów między oboma krajami, dostosowanie prawa energetycznego do standardów UE, zwłaszcza w zakresie efektywności energetycznej, integracji energii odnawialnej i magazynowania gazu ziemnego. Ukraina może również przyjąć od Polski strategię modernizacji swojej zniszczonej wojną infrastruktury energetycznej.

Rekomendujemy prowadzenie wspólnych inicjatyw badawczych w zakresie nowych technologii wytwarzania energii, magazynowania i zarządzania siecią, wykorzystujących fundusze UE na projekty transgraniczne i innowacje technologiczne. Ukraina powinna:

- przyspieszyć swoją zieloną transformację poprzez opracowanie kompleksowego Narodowego Planu Energetyczno-Klimatycznego (NECP) zgodnego z celami Wspólnoty Energetycznej do 2030 r.¹
- zharmonizować swoje ustawodawstwo energetyczne ze standardami UE,
- zainwestować w modernizację bloków jądrowych,

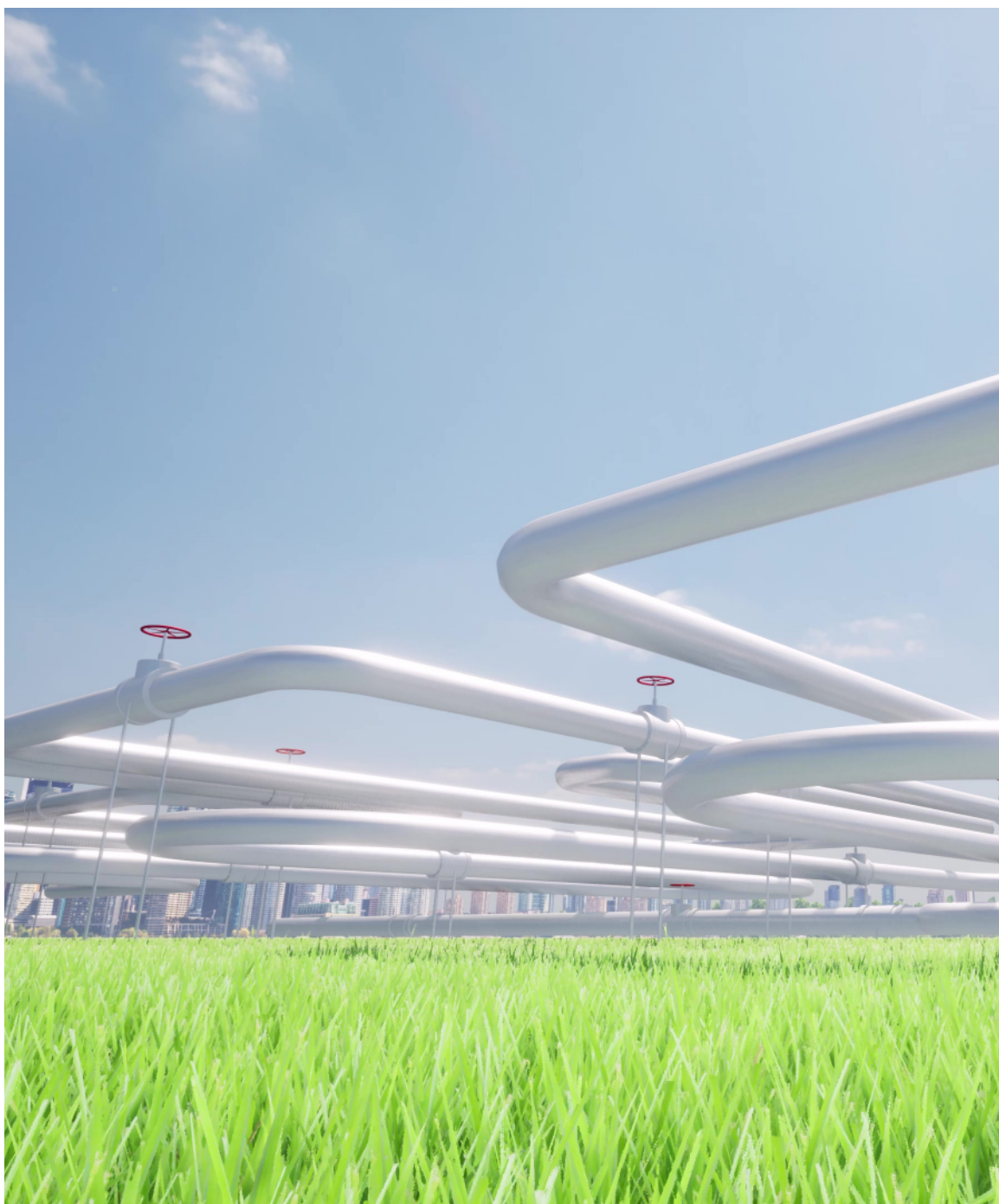
¹ Zaprezentowany 25 czerwca 2024 roku.

- wzmocnić integrację z europejskimi korytarzami gazowymi,
- odbudować swoją infrastrukturę energetyczną, korzystając z doświadczeń Polski i funduszy UE.

Dla Ukrainy istotne kroki to również inicjowanie wspólnych projektów pilotażowych w zakresie ekologicznego wodoru, magazynowania energii i innych zrównoważonych

technologii oraz promowanie efektywności energetycznej.

Wykorzystując mocne strony i doświadczenia obu krajów, Polska i Ukraina mogą zwiększyć swoje bezpieczeństwo energetyczne, wspierać zrównoważony rozwój i przyczynić się do szerszej europejskiej transformacji energetycznej.

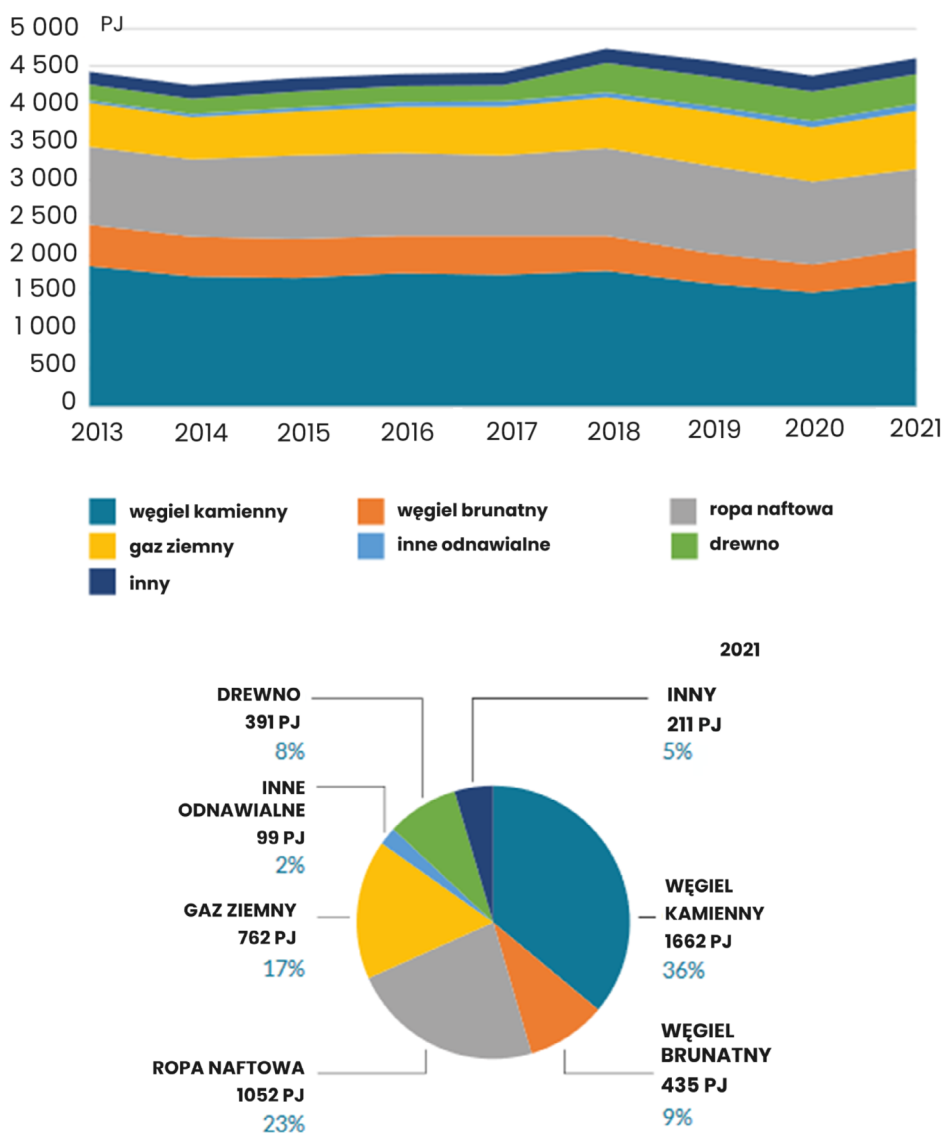

1. Charakterystyka sektora energetycznego w Polsce

Sektor energetyczny w Polsce przechodzi obecnie poważne przeobrażenia związane z trwającą transformacją energetyczną i ewolucją w kierunku źródeł odnawialnych. Szybki wzrost mocy OZE i malejąca rola pa-

liw kopalnych powodują znaczące zmiany w strukturze produkcji i popytu. Zmiany te mają na celu zwiększenie efektywności i produktywności oraz ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko i klimat.

Wykres 1. Struktura zużycia energii pierwotnej (2021)

Źródło: Transformacja energetyczna w Polsce, Edycja 2023, Forum Energii

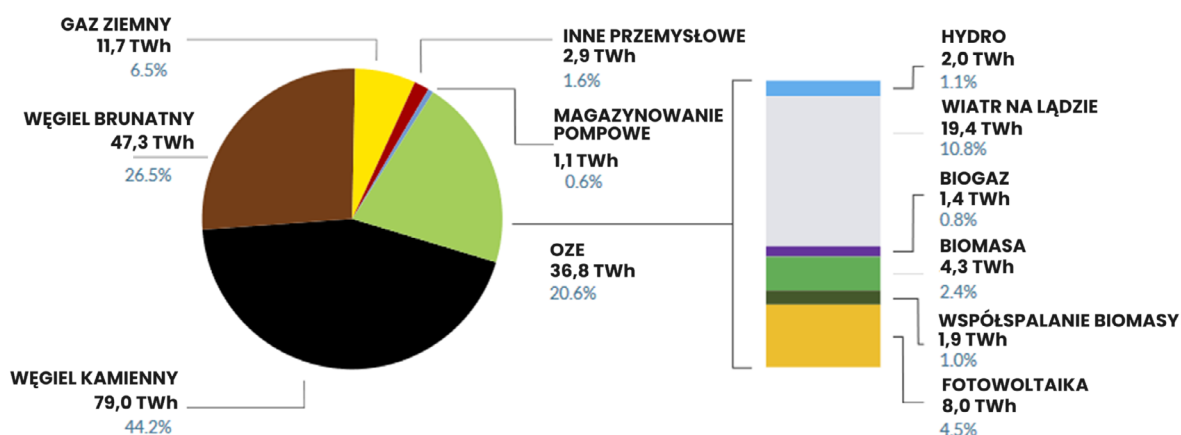

Sektor energetyczny w Polsce charakteryzuje się znaczącym udziałem paliw kopalnych. Pomimo stopniowego ograniczania ich zużycia, nadal stanowią one dominujące źródło zaopatrzenia w energię: 86 proc. w 2022 roku (IEA)². Udział węgla w produkcji energii elektrycznej stopniowo spada od lat 90. z około 90 proc. do 62 proc. w 2023 roku. W przeciwieństwie do innych krajów UE, udział gazu jest stosunkowo niewielki (około 11 proc.). W ostatnich latach dynamicznie rozwijały się odnawialne źródła energii. Dzięki rządowemu wsparciu dla fotowoltaiki (PV), Polska stała się jednym z najszybciej rozwijających się rynków fotowoltaicznych w UE. Od 2016 r. do 2023 r. moc PV wzrosła z 0,2 GW do 16 GW, głównie dzięki wdro-

żeńiu małych systemów PV w budynkach mieszkalnych, ale także aukcjom na duże farmy PV. Moc lądowej energetyki wiatrowej również znacznie wzrosła i osiągnęła 9,4 GW do końca 2023 roku. Polska ma również dobrze rozwiniętą strategię rozwoju morskiej energetyki wiatrowej, która zgodnie z podpisanymi umowami ma osiągnąć 5,9 GW do 2027 roku, z planami co najmniej 11 GW do 2040 roku. Dynamicznie rozwijają się nowe instalacje i usługi, tj. bateryjne magazynowanie energii i usługi redukcji zapotrzebowania (DSR). W Polsce funkcjonuje również rynek mocy, który stanowi zachętę do inwestycji w perspektywie długoterminowej i zapewnił budowę nowych bloków gazowych o mocy 8 GW.

² Comprehensive data on Polish energy sector: <https://www.iea.org/countries/poland/energy-mix>.

Wykres 2. Produkcja energii elektrycznej w 2022 r.

Źródło: *Transformacja energetyczna w Polsce*, Edycja 2023, Forum Energii

Polska nie posiada elektrowni jądrowych, choć projekt budowy trzech dużych reaktorów w województwie pomorskim znacznie przyspieszył w ostatnich latach i jest obecnie na etapie projektowania elektrowni przez amerykańskie konsorcjum Westinghouse – Bechtel. Planowana data uruchomienia pierwszego bloku to połowa roku 2030. Rozwijanych jest również kilkanaście projektów małych reaktorów modułowych (SMR), choć są one na wczesnym etapie.

Hurtowy rynek energii jest zliberalizowany, z giełdą energii działającą od 1999 r., a gracze z wielu krajów europejskich są aktywni. Własność wytwarzania energii elektrycznej oraz hurtowej i detalicznej sprzedaży energii elektrycznej jest jednak silnie skoncentrowana z czterema dominującymi spółkami energetycznymi kontrolowanymi przez państwo: PGE, Tauron, Enea, Orlen. Mniejsi prywatni wytwórcy są również aktywni, ale ich znaczenie dla rynku jest marginalne.

Zużycie gazu rośnie od wielu lat, co jest związane z uruchamianiem nowych elektrowni gazowych, ale także ze zmianami w ogrzewaniu budynków i zwiększoną aktywnością przemysłu. W 2023 r. zużycie gazu wyniosło 17 mld m³. Polska posiada znaczące własne rezerwy gazu ziemnego, którego produkcja wynosi około 3,5 mld m³ rocznie. Pozostała część importowana jest z Norwegii, Danii i Niemiec oraz za pośrednictwem terminalu LNG. Od 2022 roku Polska nie importuje już gazu z Rosji. Krajowy rynek gazu jest w trakcie liberalizacji, jednak w dalszym ciągu boryka się z niskim poziomem konkurencji na poziomie hurtowym i detalicznym.

Rynki ropy naftowej i produktów ropopochodnych są zliberalizowane, ale istnieją wyzwania związane z koncentracją rynku i ograniczoną konkurencją. Polska posiada dwie duże rafinerie (Płock i Gdańsk) oraz

kilka mniejszych, które niemal w pełni pokrywają krajowe zapotrzebowanie na paliwa. Po fuzji z Lotosem i PGNiG w 2022 r. Orlen stał się *de facto* monopolistą zarówno na rynku paliw, jak i gazu.

W Polsce duży udział w produkcji energii mają również źródła ciepłownicze, głównie w postaci elektrociepłowni węglowych, gazowych i opalanych biomasą. Jednak sektor ciepłowniczy, który dostarcza ciepło do domów i firm jest w bardzo złej kondycji i wymaga pilnych zmian w kierunku modernizacji i zmiany struktury wytwarzania.

Polska musi importować znaczną część surowców energetycznych, ich łączny import wyniósł 193 mld zł w 2022 roku. Oznacza to wzrost o 117 proc. (104 mld zł) w stosunku do roku poprzedniego. Prawie połowę tej kwoty (48 proc.) stanowił import gazu ziemnego (93 mld zł), a 38 proc. – koszt zakupu ropy naftowej (74 mld zł). Koszt importu węgla wyniósł 26 mld zł, co stanowiło 13 proc. wydatków na import surowców.

Wyzwania stojące przed transformacją polskiego sektora są poważne. Istnieje pilna potrzeba zmiany struktury wytwarzania, przejścia na źródła niskoemisyjne i poprawy stanu sieci. Ważną kwestią jest wypełnienie luki węglowej powstałej w wyniku wycofania starych bloków węglowych. Dalszej restrukturyzacji wymaga również górnictwo węglowe, które jest trwale nierentowne. Rząd szacuje, że modernizacja sektora energetycznego i osiągnięcie celów KPEiK do 2030 roku będzie wymagało 195 mld euro w latach 2021–2030 (około 3,5 proc. PKB rocznie), a koszty transformacji energetycznej w latach 2021–2040 mogą sięgnąć 350 mld euro³.

³ Polska 2022. *Przegląd Polityki Energetycznej*, IEA, https://iea.blob.core.windows.net/assets/310a49d2-771a-43f4-86b7-b935179b7c3f/Poland2022_Executivesummary_Polish.pdf.

2. Charakterystyka sektora energetycznego na Ukrainie

Struktura energetyczna Ukrainy charakteryzuje się bogactwem zarówno tradycyjnych, jak i odnawialnych źródeł energii. Dzięki znacznym złożom gazu ziemnego

Ukraina posiada bogaty miks energetyczny, w tym znaczące złoża gazu ziemnego, elektrownie jądrowe, ciepłone i wodne, a także odnawialne źródła energii, takie jak energia słoneczna, wiatrowa i biomasa. Ta różnorodność jest atutem, oferującym elastyczność i odporność w produkcji energii.

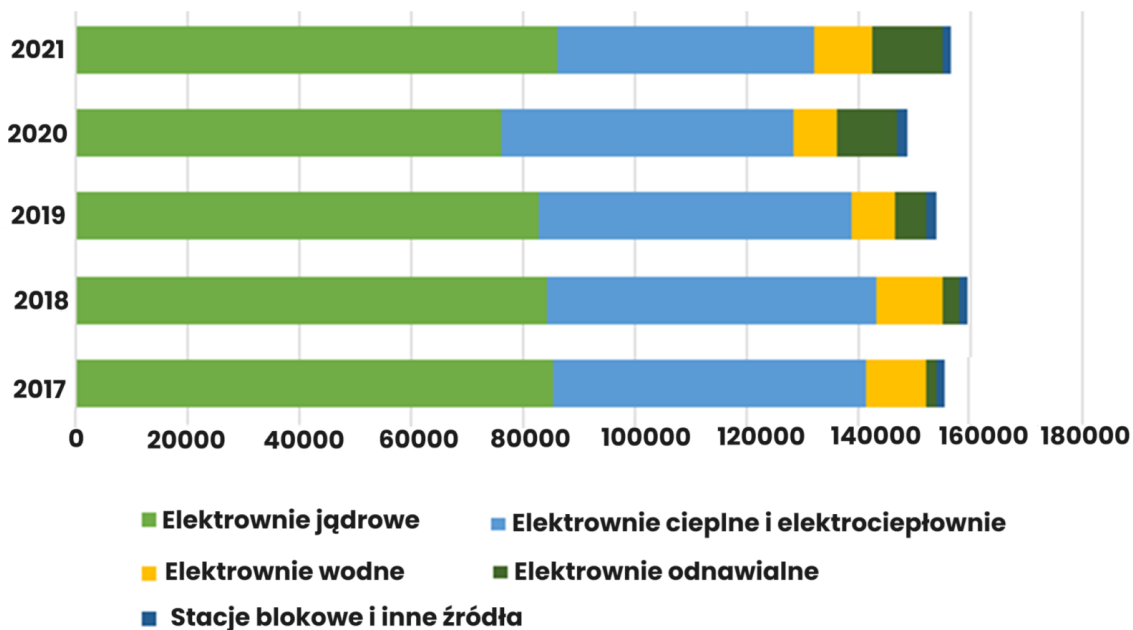
i rozbudowanej sieci elektrowni, w tym jądrowych, ciepłnych i wodnych, kraj ten był w przeszłości potęgą energetyczną⁴. Od-

nawialne źródła energii, takie jak energia słoneczna, wiatrowa i biomasa, również zaczęły odgrywać znaczącą rolę. W 2021 r. Ukraina wyprodukowała 156,6 mln MWh energii elektrycznej, co oznacza wzrost o 5 proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Energia jądrowa przewodziła, przyczyniając się do 55 proc. całkowitej produkcji, a następnie energia ciepłna (29 proc.) i wodna (7 proc.). Warto zauważyć, że źródła odnawialne i energia wodna odnotowały najbardziej znaczący wzrost, odpowiednio o 15 proc. i 38 proc. (Wykres 3). W 2021 r. udział węgla w całkowitym miksie energetycznym wyniósł 23,6 proc., gazu ziemnego – 27,1 proc., ropy naftowej – 17 proc., energii jądrowej – 25,6 proc., energii odnawialnej – 6,9 proc.⁵

⁴ <https://ukraineinvest.gov.ua/en/industries/energy>

⁵ <https://www.iea.org/countries/ukraine>

Wykres 3. Struktura i wielkość produkcji energii elektrycznej na Ukrainie w latach 2017–2021 (mln kWh)

Źródło: Ministerstwo Energii Ukrainy

Jednak rosyjska agresja spowodowała spowolnienie. W 2022 r., z powodu rosyjskich ataków i okupacji elektrowni jądrowej na Zaporozżu, produkcja energii elektrycznej spadła o 27,5 proc.⁶, a tendencja ta utrzymała się w 2023 r. z dalszym spadkiem o 7 proc.⁷ Niemniej jednak prawie 50 proc. całej energii elektrycznej było nadal wytwarzane przez elektrownie jądrowe, 28 proc. przez elektrownie ciepłe i 14 proc. przez elektrownie wodne⁸. Całkowity spadek produkcji energii elektrycznej przypisuje się niszczycielskim skutkom wojny, która wyrządziła znaczne szkody w infrastrukturze energetycznej kraju.

Wojna doprowadziła do zmian we wzorcach zużycia energii, ze znacznym spadkiem zużycia przemysłowego i wzrostem zużycia przez społeczeństwo. Nastąpiła również zmiana wzorców handlowych, ze zmniejszeniem zarówno eksportu, jak i importu energii elektrycznej oraz ponowną oceną partnerów handlowych.

Wskaźniki zużycia energii elektrycznej uległy znacznym zmianom. W 2021 r. przemysł był największym konsumentem⁹, ale w 2022 i 2023 r. społeczeństwo przejęło inicjatywę w związku z ogólnym spadkiem zużycia energii elektrycznej¹⁰. W 2022 r. całkowite zużycie energii elektrycznej na Ukrainie spadło o 31,5 proc., po czym w 2023 r. nastąpiło zmniejszenie zużycia energii elektrycznej przez przemysł o 5 proc. i przez miesz-

kańców o 1,2 proc. Spadek ten jest zgodny z szerszymi skutkami wojny, wpływającymi na działalność przemysłową i skłaniającymi do stosowania środków oszczędzania energii.

Rola Ukrainy na międzynarodowym rynku energii również ewoluowała. Niegdyś jako eksporter, zwłaszcza do krajów UE, kraj ten odnotował spadek zarówno eksportu, jak i importu. Wojna wymusiła ponowną ocenę partnerów handlowych i szlaków, dodatkowo komplikując obraz handlu energią.

Od maja 2021 r. Ukraina wstrzymała import z Białorusi i Rosji. Kraje UE stały się głównymi partnerami handlowymi Ukrainy¹¹. W 2022 r. eksport po synchronizacji z ENTSO-E wyniósł 2,6 mln MWh w porównaniu do 3,5 mln MWh w 2021 r.¹²

Wojna wyrządziła ogromne szkody w ukraińskim sektorze energetycznym, a bezpośrednio straty szacuje się na 9 mld USD¹³. Obejmuje to zniszczenie kluczowej infrastruktury, takiej jak elektrownia wodna w Kachówce. Na okupowanych terytoriach doszło do znacznych uszkodzeń zdolności wytwarzania energii słonecznej i wiatrowej, a duża część zasobów energetycznych znajduje się obecnie pod rosyjską kontrolą lub jest uszkodzona¹⁴. W ciągu dwóch lat okupacji w elektrowniach odnotowano 150 poważnych naruszeń operacyjnych, w tym osiem całkowitych i jeden częściowy *blackout*¹⁵.

⁶ <https://www.facebook.com/olhabuslavets/posts/659273246208116>

⁷ <https://expro.com.ua/novini/energoatom-zaynyav-blizko-50-vd-zagalnogo-virobtku-elektroenerg-v-ukran-za-2023-r->

⁸ https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2023/11/alert_distributed-gas-generation_dixi_group-3.pdf

⁹ <https://interfax.com.ua/news/greendeal/790844.html>

¹⁰ <https://expro.com.ua/novini/-u-grudn-2023-r-naselennya-zblshilo-spojivannya-elektroenerg-na-11>

¹¹ http://www.atomforum.org.ua/news/2022/eksport_ta_import_elektroenerhiyi_u_2021%20roci

¹² <https://mev.gov.ua/novyna/ukrayina-vidnovlyuye-eksport-elektroenerhiyi>

¹³ <https://kse.ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zrosla-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-standom-na-sichen-2024-roku/>

¹⁴ https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_Report.pdf

¹⁵ <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-shmyhal-ukraina-povynna-iaknaishvydshe-povernuty-kontrol-nad-zaes>

Pomimo tych wyzwań, zaangażowanie Ukrainy w odbudowę i rozbudowę potencjału energetycznego jest niezachwiane. W ramach działań naprawczych i odtworzeniowych przywrócono do pracy dziesiątki bloków energetycznych i stacji transformatorowych, a inicjatywy takie jak rozbudowa Elektrowni Wiatrowej Tyligulska podkreślają przyszłościowe podejście¹⁶.

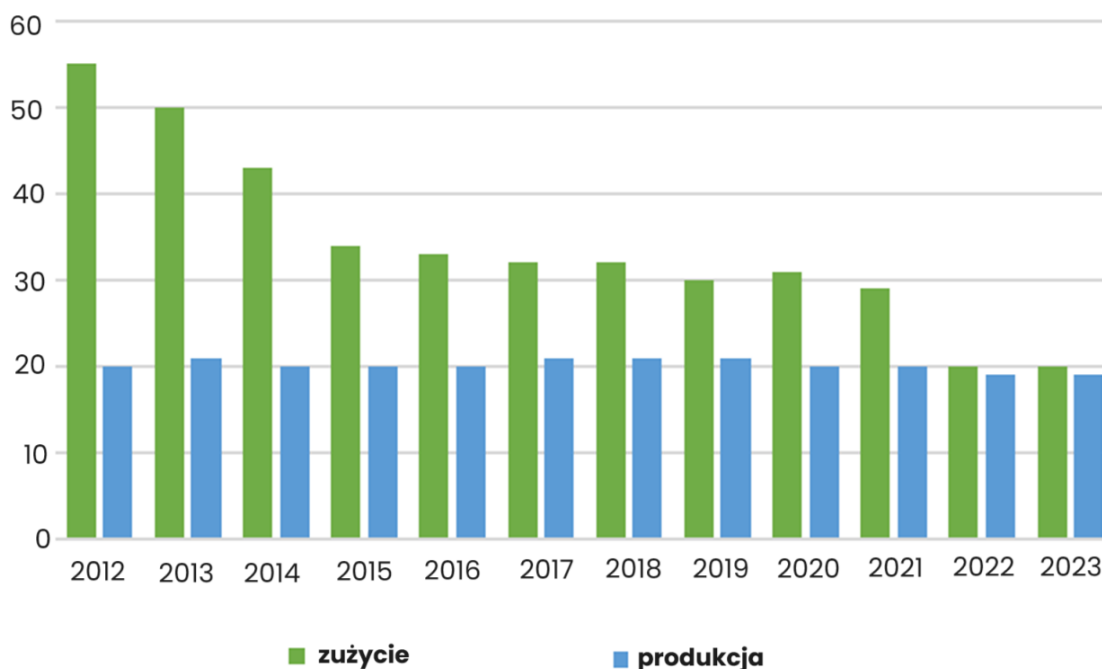
Ukraińskie rezerwy gazu ziemnego i ropy naftowej stanowią poduszkę bezpieczeństwa, ale obecny klimat geopolityczny wymusił przejście na samowystarczalność. Ukraina może pochwalić się rezerwami gazu ziemnego szacowanymi na 35 lat i rezerwami ropy naftowej wystarczającymi na 47 lat, co podkreśla podstawę niezależności energetycznej, którą cieszy się niewiele

krajów. Pomimo tych bogactw pod ziemią, trwająca wojna spowodowała strategiczny zwrot w kierunku maksymalizacji produkcji krajowej i zminimalizowania zależności od importu, zwłaszcza w świetle zakazu eksportu gazu ziemnego i wyzwań związanych z importem paliwa w warunkach napięć geopolitycznych.

W 2023 r. Ukraina wykazała się odpornością, pokonując zimę niemal całkowicie na gazie z własnej produkcji, co jest świadectwem jej strategii adaptacyjnych w obliczu trudności. W 2023 roku zużycie gazu spadło o 30 proc. w porównaniu do 2021 roku. 4,8 mld metrów sześciennych, czyli 60 proc., zostało utracone przez przemysł. Przyczynami tej różnicy są okupacja terytorium, zniszczenie przemysłu i emigracja (Wykres 4)¹⁷.

¹⁶ <https://dtek.com/media-center/news/dtek-tyligulska-ves--peremoga-na-energetichnomu-fro/>
¹⁷ http://www.ier.com.ua/files/Projects/2024/MEMU/MEMU_March2024_230.pdf?fbclid=IwAR30uaFUiEh7Da_yuukSI7jINJCeeu96HjLcPnoDKIQIloL3rllvsaTk0A

Wykres 4. Zużycie i produkcja gazu na Ukrainie, 2012–2023 (mld metrów)

Źródło: ExPro Consulting

Ukraina tranzytuje również gaz ziemny do Europy. W 2021 r. objętość tranzytu wyniosła 41,6 mld m³. Po rozpoczęciu wojny na pełną skalę tranzyt rosyjskiego gazu przez ukraińskie usługi przesyłu gazu spadł o ponad połowę – do 20,4 mld m³ w 2022 roku. W okresie styczeń–lipiec 2023 r. Rosja dostarczyła do Europy przez Ukrainę 8,3 mld m³ gazu. Kontrakt na dostawy gazu wygasa z końcem 2024 roku. Ukraina ogłosiła, że nie zawrze nowej umowy¹⁸.

Ukraiński sektor energetyczny jest regulowany przez kompleksowy zestaw przepisów, które są często aktualizowane w celu dostosowania do międzynarodowych standardów i zobowiązań, w szczególności tych ustanowionych przez Unię Europejską.

Co więcej, sektor naftowy, choć nie zajmuje tak ważnego miejsca w krajowym zużyciu energii, był świadkiem działań adaptacyjnych, takich jak zwiększona produkcja krajowa i zdwersyfikowane źródła importu w celu złagodzenia wpływu zakazów importu od tradycyjnych dostawców. Ponieważ Ukraina nadal konfrontuje się ze złożoną rzeczywistością geopolityczną i dostosowuje się do niej, jej sektory gazu i ropy naftowej są znakami potencjalnej niezależności energetycznej i suwerenności gospodarczej, kluczowymi dla szerszych celów strategicznych kraju

w zakresie odporności i zrównoważonego rozwoju.

W 2021 r. Ukraina wyprodukowała 1,65 mln ton ropy naftowej. W 2023 r. Ukrnafta (państwowa spółka naftowo-gazowa, która odpowiada za 86 proc. produkcji ropy naftowej) zwiększyła produkcję ropy naftowej o 3 proc. w porównaniu z 2022 r. – do 1,4 mln ton¹⁹.

Jednocześnie konsumpcja ropy naftowej jest znacznie wyższa niż jej krajowe wydobycie. Konsumpcja paliw w 2022 r. wyniosła 8,9 mln ton. Zużycie oleju napędowego spadło o prawie 2,5 mln ton w porównaniu do 2021 r. (do 5,6 mln ton), benzyny – o jedną trzecią (do 2,2 mln ton), a gazu płynnego – prawie dwukrotnie (do 1,1 mln ton)²⁰. Głównymi konsumentami paliw na Ukrainie w 2022 r. był sektor wojskowy (37,6 proc.) i przedsiębiorstwa rolnicze (21,7 proc.) (przed wojną był to główny konsument)²¹.

W 2023 r. na Ukrainie działały tylko dwie rafinerie ropy naftowej: Kremeńczuk i Szebeliński. W tym samym czasie Kremeńczuk jest od czasu do czasu bombardowany rakietami²².

Obecnie paliwo dostarczane jest z południa (Rumunia, Bułgaria, Grecja) oraz z polskiej granicy (paliwo z Polski i krajów nadbałtyckich).

¹⁸ <https://www.slovoidilo.ua/2023/11/01/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-obsyah-tranzytu-rosijskoho-hazu-cherez-ukrayinu>

¹⁹ <https://www.ukrnafta.com/vydobutok-nafty-zris-na-3-gazu-na-6-u-2023-rocz>

²⁰ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3803255-cogoric-v-ukraini-pocalo-zrostaty-spozivanna-palnogo-ekspert.html>

²¹ <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-nefteproduktov-v-ukraine-osobennosti-potrebleniya-v-voennoe-vremya>

²² <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/1/706100>

3. Podstawy prawno-organizacyjne sektora energetycznego w prawie europejskim

Podstawy prawne i organizacyjne sektora energetycznego w prawie europejskim zostały ustanowione w celu zapewnienia funkcjonowania rynku energii, ochrony środowiska i zapewnienia bezpieczeństwa dostaw.

Europejska współpraca w dziedzinie energii sięga lat pięćdziesiątych XX wieku, kiedy to utworzono Europejską Wspólnotę Węgla i Stali oraz Euratom. Stworzenie wspólnej europejskiej polityki energetycznej zostało jednak uzgodnione dopiero w 2005 roku i formalnie wdrożone w Traktacie Lizbońskim, który wszedł w życie w 2009 roku. Odrębny tytuł dotyczący energii został następnie wprowadzony do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFEU)²³. Artykuł 194 TFUE obejmuje niektóre obszary polityki energetycznej kompetencjami dzielonymi i określa cele polityki energetycznej UE:

- zapewnienie funkcjonowania rynku energii
- zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii w Unii,
- promowanie efektywności energetycznej i oszczędności energii, jak również rozwoju nowych i odnawialnych form energii,
- promowanie wzajemnych połączeń między sieciami energetycznymi.

Niemniej jednak każde państwo członkowskie zachowuje prawo „do określania warunków eksploatacji swoich zasobów energetycznych, wyboru między różnymi źródłami energii i ogólnej struktury swoich dostaw energii” (art. 194 ust. 2).

Od początku XXI wieku prawodawstwo UE dotyczące sektora energetycznego uległo znacznym zmianom. Przyjęto cztery pakiety energetyczne (1998, 2003, 2009, 2019), które wprowadziły przepisy liberalizacyjne, umożliwiły pełniejszą integrację rynków i znacząco zwiększyły handel poprzez procesy łączenia rynków. Ujednolicono także warunki funkcjonowania przedsiębiorstw energetycznych na wspólnym europejskim rynku energii elektrycznej i gazu²⁴. Zgodnie z trzecim pakietem energetycznym z 2009 roku, ustanawiane i wdrażane są kodeksy sieci i wytyczne w celu stworzenia wspólnego, jednolitego europejskiego rynku energii elektrycznej i gazu²⁵. Kodeksy sieciowe wprowadzają ustalenia wspólnotowe dotyczące rynku, funkcjonowania systemu, alokacji przepustowości, taryf, przyłączy. Przepisy te mają umożliwić i ułatwić liberalizację rynków, a także przyczynić się do dalszego rozwoju konkurencji oraz poprawy standardu usług i bezpieczeństwa dostaw.

W ramach trzeciego pakietu powołano także Agencję UE ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (ACER), odpowiedzialną za koordynację działań organów krajowych na rzecz promowania jednolitego i konkurencyjnego rynku energii w UE. Powołano także Europejskie Sieci Operatorów Systemów Przesyłowych Energii Elektrycznej i Gazu (ENTSO-E i ENTSO-G), których zadaniem jest koordynacja działań operatorów systemów przesyłowych w celu zapewnienia bezpieczeństwa i stabilności wzajemnie

²³ Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

²⁴ O projektowaniu rynku energii elektrycznej: https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/market-legislation/electricity-market-design_en

²⁵ Więcej: https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/wholesale-energy-market/electricity-network-codes-and-guidelines_en

połączonych systemów energetycznych, rozwoju i planowania sieci przesyłowych oraz harmonizacja standardów i procedur. UE wspiera także tworzenie połączeń wzajemnych za pośrednictwem różnych mechanizmów finansowych, regulacyjnych i strategicznych. Flagowy unijny instrument Connecting Europe Facility (CEF)²⁶ to główny mechanizm finansowy wspierający rozwój transgranicznej infrastruktury energetycznej. W ramach instrumentu „Łącząc Europę” przeznaczane są środki na projekty budowy nowych połączeń wzajemnych, modernizacji istniejącej infrastruktury i inne inwestycje mające na celu zwiększenie integracji rynku w Europie. UE ustanowiła również ramy prawne i regulacyjne, które promują rozwój połączeń wzajemnych. Docelowy poziom zdolności połączeń międzysystemowych na poziomie 15 proc. zainstalowanej mocy został ustalony w celu zwiększenia integracji rynku, co poprawi bezpieczeństwo energetyczne, konkurencyjność i efektywność na wewnętrznym rynku energii UE.

Kompetencje i dorobek prawny UE znacznie ewoluowały w kierunku wymogów polityki klimatycznej, co ma bezpośredni wpływ na działalność przedsiębiorstw energetycznych.

Ponadto w ciągu ostatnich dwóch dekad Unia podjęła szereg inicjatyw na rzecz środowiska i klimatu, aby stawić czoła wyzwaniom takim jak degradacja środowiska i zmiany klimatu. Wysiłki UE w tym obszarze mają na celu zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i innych szkodliwych substancji emitowanych przez sektor energetyczny oraz promowanie odnawialnych źródeł energii.

Kompetencje i dorobek prawny UE znacznie ewoluowały w kierunku wymogów polityki klimatycznej, co ma bezpośredni wpływ na

działalność przedsiębiorstw energetycznych. Dwa przyjęte pakiety energetyczno-klimatyczne (2007 i 2014), a ostatnio pakiet Fit for 55, zawierają szereg przepisów mających na celu znaczną redukcję emisji gazów cieplarnianych (cel na 2030 r. wynosi -55 proc.), wyznaczając cele dla OZE (42,5 proc.), efektywność energetyczną, oszczędność energii, różne cele dla sektorów ciepła, transportu, wodoru. UE przyjęła również prawnie wiążący cel osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2050 roku. Europejski system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS)²⁷, wprowadzony w 2003 roku, wprowadza zasadę „zanieczyszczający płaci” i ma na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w sektorze przemysłowym i energetycznym poprzez handel uprawnieniami do emisji. Jest to tzw. system „cap and trade”, który opiera się na systemie przydziału uprawnień do emisji (EU Allowances – EUA), których ilość zmniejsza się w kolejnych latach. Firmy, które emitują mniej gazów cieplarnianych niż przyznane im uprawnienia, mogą sprzedać nadwyżkę na rynku, podczas gdy te, które emitują więcej, muszą kupić dodatkowe uprawnienia. W ten sposób system zachęca do redukcji emisji, tworząc zachętę ekonomiczną dla firm do inwestowania w bardziej wydajne technologie, redukcji emisji i wspierania odnawialnych źródeł energii. EU ETS jest uważany za kluczowy element europejskiej polityki klimatycznej, mający na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych w UE w dążeniu do neutralności klimatycznej w 2050 roku.

²⁶

Więcej na: https://cinea.ec.europa.eu/programmes/connecting-europe-facility_en

²⁷

Więcej na: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en

4. Wpływ regulacji i praktyk europejskich na sektor energetyczny w Polsce

Europejskie regulacje i prawodawstwo mają znaczący wpływ na sektor energetyczny w Polsce. Ponieważ dorobek prawny UE jest częścią polskiego prawodawstwa, firmy muszą dostosować swoją działalność i strategie biznesowe do przepisów UE.

W pierwszych latach członkostwa w UE nastąpiła liberalizacja funkcjonowania rynku energii. Wprowadzono unbundling, czyli oddzielenie wytwarzania od przesyłu poprzez utworzenie niezależnych operatorów systemów przesyłowych energii elektrycznej i gazu. Zrestrukturyzowano i podzielono przedsiębiorstwa energetyczne, a także utworzono operatorów systemów dystrybucyjnych. W 1999 r. utworzono Towarową Giełdę Energii (TGE), która umożliwiła handel energią elektryczną, gazowymi instrumentami finansowymi i uprawnieniami do emisji CO₂. Jej funkcjonowanie przyczyniło się do promocji konkurencji oraz zapewnienia przejrzystości i efektywności w handlu energią i gazem. TGE odgrywa

kluczową rolę w kształtowaniu cen energii i wspieraniu integracji polskiego rynku energii z innymi krajami. W 2007 roku wprowadzono zasadę dostępu stron trzecich (TPA), która umożliwia korzystanie z infrastruktury przesyłowej na równych zasadach. Zasada ta ma na celu stworzenie takich samych warunków dla wszystkich uczestników rynku i promowanie konkurencji. Zgodnie z zasadą TPA, operatorzy sieci przesyłowych są zobowiązani do zapewnienia dostępu do swojej infrastruktury na równych, nie-dyskryminacyjnych zasadach wszystkim zainteresowanym stronom, pod warunkiem, że spełniają one wymogi techniczne²⁸.

Cele UE w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych i rozwoju OZE przyspieszają transformację energetyczną w kierunku bardziej zrównoważonego i niskoemisyjnego systemu energetycznego. Skutkuje to koniecznością ograniczenia węgla i gazu w sektorze energetycznym oraz rozwoju alternatywnych źródeł wytwarzania. Polska

²⁸ Unijne i polskie akty prawne można znaleźć pod adresem: <https://www.ure.gov.pl/pl/urzed/prawo/ustawy>

jest zobowiązana do zwiększenia udziału energii z OZE w swoim miksie energetycznym, co przekłada się na odpowiednie przepisy krajowe, np. kontrakty różnicowe dla wytwórców energii z OZE.

W sektorze gazowym Polska w ostatnich latach zbudowała połączenia z Danią i Norwegią (Baltic Pipe), Litwą (GIPL), Słowacją (GIPS) i Czechami (Stork). Interkonektory te okazały się kluczowe dla dywersyfikacji źródeł gazu w czasie kryzysu energetycznego i po przerwaniu dostaw przez Rosję w 2022 roku.

Ponadto wsparcie UE za pośrednictwem funduszy takich jak Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności odgrywa ważną rolę w promowaniu inicjatyw niskoemisyjnych w Polsce, rozwoju sieci, wspieraniu efektywności energetycznej i termomodernizacji. Co więcej, unijne normy i regulacje środowiskowe, wraz z pomocą finansową, napędzają rozwój projektów środowiskowych w Polsce, wpływając na takie obszary jak kontrola zanieczyszczenia powietrza i walka ze smogiem.

Polska, przy wsparciu funduszy europejskich, znacznie poprawiła również swoje połącze-

nia międzysystemowe, które mają kluczowe znaczenie dla integracji polskiego rynku energii z rynkami krajów sąsiednich oraz dla zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego. W sektorze energii elektrycznej w 2015 r. wybudowano LitPol Link, łączący Polskę z Litwą. Jest to linia przesyłowa 400 kV o mocy 500 MW, umożliwiająca wymianę energii elektrycznej między tymi dwoma krajami. LitPol Link ma kluczowe znaczenie dla synchronizacji krajów bałtyckich z systemem Europy kontynentalnej. Drugie połączenie z Litwą, również wspierane przez Brukselę, jest obecnie na etapie projektowania.

W sektorze gazowym Polska w ostatnich latach zbudowała połączenia z Danią i Norwegią (Baltic Pipe), Litwą (GIPL), Słowacją (GIPS) i Czechami (Stork). Projekty te mają na celu zwiększenie zdolności przesyłowych między krajami i poprawę bezpieczeństwa energetycznego w regionie. Połączenia te były możliwe dzięki hojnemu wsparciu finansowemu UE. Ich budowa była częścią szerszych wysiłków na rzecz integracji rynków energii w regionie Europy Środkowo-Wschodniej poprzez zwiększenie bezpieczeństwa i elastyczności systemów energetycznych. Te połączenia międzysystemowe okazały się kluczowe dla dywersyfikacji źródeł gazu podczas kryzysu energetycznego i po zakończeniu dostaw z Rosji w 2022 roku.

5. Podstawy prawne i organizacyjne sektora energetycznego na Ukrainie

Ukraiński sektor energetyczny działa w oparciu o solidne ramy prawne, skrupulatnie aktualizowane w celu dostosowania do międzynarodowych zobowiązań i uwzględnienia dyrektyw Unii Europejskiej. Centralnym elementem tej architektury prawnej jest ukraińska ustawa „O rynku energii elektrycznej”²⁹, która uwzględnia trzeci pakiet przepisów energetycznych UE, wspierając konkurencyjny rynek energii elektrycznej poprzez przejście od rynku hurtowego z jednym nabywcą do modelu kładącego nacisk na komercyjne segmenty handlu.

Pomimo wyzwań, Ukraina kładzie podwaliny pod zrównoważoną i bezpieczną przyszłość energetyczną. Obejmuje to nie tylko natychmiastowe działania naprawcze, ale także długoterminowe strategie mające na celu zwiększenie niezależności energetycznej i integrację z europejskimi rynkami energii.

Produkcja energii odnawialnej opiera się na ustawie Ukrainy „O alternatywnych źródłach energii”³⁰ z ostatnimi poprawkami odzwierciedlającymi część dyrektywy UE w sprawie efektywności energetycznej w ramach źródeł alternatywnych. Ponadto ustawa Nr 3220-IX³¹ o „zielonej” transformacji systemu energetycznego podkreśla zaangażowanie Ukrainy w energię odnawialną, zgodnie z dyrektywą 2018/2001/UE.

Ramy regulacyjne obejmują kogenerację i wykorzystanie energii odpadowej³² z ostatnimi aktualizacjami koncentrującymi się na wysokowydajnej kogeneracji zgodnie z dyrektywami UE. Ustawa „O efektywności energetycznej”³³ stanowi kamień węgielny prawodawstwa w zakresie efektywności energetycznej, biorąc pod uwagę normy UE dotyczące wydajności i ekoprojektu, chociaż niektóre przepisy nie zostały jeszcze w pełni przyjęte.

W 2023 r. poczyniono znaczące postępy dzięki uchwaleniu ustawy 3141-IX³⁴, mającej na celu zapobieganie nadużyciom na hurtowych rynkach energii, odzwierciedlając unijne rozporządzenie REMIT w sprawie integralności i przejrzystości rynku. Ustawa ta, wraz z innymi rezolucjami, dotyczy różnych aspektów sektora energetycznego, w tym integracji energii odnawialnej³⁵ i integrację Ukrainy z systemem ENTSO-E³⁶.

Sektor gazowy jest regulowany przez ustawę „O rynku gazu ziemnego”³⁷, włączenie dyrektyw i przepisów UE do ukraińskiego ustawodawstwa, uzupełnione o poprawki do kodeksu systemu przesyłowego gazu (GTS) i powiązanych kodeksów w celu zwiększenia bezpieczeństwa i reagowania kryzysowego. Sektor naftowy, regulowany ustawą „O ropie i gazie”³⁸, nadal stoi przed wyzwaniami związanymi z definiowaniem infrastruktury krytycznej, co ma zostać wypełnione w przyszłych przepisach.

²⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>

³⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text>

³¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text>

³² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-15#Text>

³³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>

³⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3141-20#Text>

³⁵ <https://mev.gov.ua/storinka/postanovy>

³⁶ <https://mev.gov.ua/taxonomy/terms/17%2C88>

³⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text>

³⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text>

Niedawna ustawa „O minimalnych rezerwach ropy naftowej i produktów naftowych”³⁹, przyjmująca dyrektywę Rady UE 2009/119/WE, upoważnia Ukrainę do utrzymywania podstawowych rezerw ropy naftowej, co oznacza krok w kierunku bezpieczeństwa energetycznego, który ma zostać wdrożony w grudniu 2024 roku.

Głównymi organami administracyjnymi w sektorze energetycznym są:

- Gabinet Ministrów Ukrainy i Ministerstwo Energetyki Ukrainy, które są kluczowymi podmiotami zarządzania i kształtowania polityki w sektorze energetycznym;
- Krajowa Komisja Regulacji Energetyki i Użyteczności Publicznej jako niezależny organ regulacyjny;
- Komitet Antymonopolowy Ukrainy jako organ zapewniający ochronę konku-

rencji gospodarczej również na rynku energetycznym.

- Ministerstwo Energii i Fundusz Mienia Państwowego są odpowiedzialne za realizację praw własności państwowej w sektorze energetycznym⁴⁰.

Wysiłki kluczowych organów administracyjnych są wspierane przez dokumenty strategiczne, takie jak Strategia Energetyczna Ukrainy do 2050 roku i Narodowa Strategia Gospodarcza do 2030 roku⁴¹, które określają długoterminowe cele w zakresie redukcji węgla, rozwoju energii odnawialnej i modernizacji infrastruktury, dostosowując się do umów stowarzyszeniowych UE i globalnych zobowiązań klimatycznych.

³⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3484-20#Text>

⁴⁰ http://www.ier.com.ua/files/Projects/2023/Report_Integration_2023_ua.pdf

⁴¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>

6. Wpływ europejskich regulacji i praktyk na sektor energetyczny na Ukrainie

Droga Ukrainy do integracji z sektorem energetycznym Unii Europejskiej rozpoczęła się jeszcze przed zawarciem umowy stowarzyszeniowej, w 2011 r. jako członek Wspólnoty Energetycznej. Członkostwo to pociąga za sobą zobowiązanie do przestrzegania Trzeciego Pakietu Energetycznego UE i różnych kodeksów sieciowych, podkreślając pierwszeństwo postanowień Traktatu o Wspól-

Ukraina aktywnie postępuje w integracji z europejskim sektorem energetycznym, wypełniając kluczowe zobowiązania wynikające z umowy stowarzyszeniowej i Traktatu o Wspólnocie Energetycznej, w tym liberalizację rynku, reformy regulacyjne i odporność infrastruktury.

nocie Energetycznej przed samą Umową Stowarzyszeniową. Umowa, w szczególności poprzez zaktualizowany załącznik XXVII i rozszerzony dorobek prawny w dziedzinie energii w 2021 r., określa zobowiązania Ukrainy zarówno w sektorze energii elektrycznej, jak i gazu. Obejmują one otwarcie segmentów rynku na konkurencję, wydzielenie operatorów systemów, zapewnienie praw konsumentów oraz ustanowienie uczciwych taryf i przejrzystych praktyk regulacyjnych.

Do najważniejszych kamieni milowych należy synchronizacja Ukrainy z Europejską Siecią Operatorów Systemów Przesyłowych Energii Elektrycznej (ENTSO-E) w 2022 r.⁴² ułatwiająca pierwszy eksport energii elektrycznej do Europy oraz przyjęcie ustawy o REMIT w celu zwiększenia integralności rynku.

Osiągnięto również wiele sukcesów we wdrażaniu wspólnej alokacji mocy. Na przykład Ukrenergo i rumuński operator systemu przesyłowego Transelectrica zatwierdziły zasady długoterminowej i dziennej dystrybucji. Codzienne aukcje rozpoczęły się 2 listopada 2023 r. za pośrednictwem platformy dystrybucyjnej Ukrenergo. Zasady codziennej wspólnej dystrybucji na interkonektorach z Węgrami, Słowacją i Polską zostały zwerifikowane przez JAO (ang. Joint Allocation Office – Wspólne Biuro Alokacji, firma usługowa, która usprawnia rynek energii elektrycznej poprzez organizowanie aukcji na transgraniczne zdolności przesyłowe) i zatwierdzone przez krajowy organ regulacyjny Ukrainy⁴³.

Pomimo wojny i ciągłego ostrzału systemu energetycznego, Ukraina nadal wypełnia swoje zobowiązania. Wszystkie elementy rynku sprzedaży energii elektrycznej: usługi dwustronne, dnia następnego, śróddzienne, bilansujące i pomocnicze działają.

Pomimo wyzwań, Ukraina osiągnęła znaczące kamienie milowe, takie jak synchronizacja z ENTSO-E, postępy legislacyjne w zakresie efektywności energetycznej i integralności rynku oraz wzmocnienie systemów magazynowania i transportu gazu, podkreślając swoje zaangażowanie w dostosowanie się do standardów energetycznych UE.

W lipcu 2023 r. wprowadzono zmiany w przepisach dotyczących zielonej energii. Nowe zmiany umożliwiły producentom energii

⁴² https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347-a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

⁴³ <https://mev.gov.ua/novyna/ukrayina-dosyahla-prohresu-v-enerhetychnykh-reformakh-mizhnarodni-partnery>

odnawialnej sprzedaż energii elektrycznej na rynkach dnia następnego, dnia bieżącego, dwustronnych i bilansujących. Prosumenci są uprawnieni do instalowania urządzeń wykorzystujących energię odnawialną o mocy 30 kW energii słonecznej i wiatrowej oraz do 50 kW w przypadku połączonego systemu wiatrowego i słonecznego.

Wysiłki w zakresie efektywności energetycznej i dostosowania do dyrektyw UE są godne uwagi, wraz z postępem legislacyjnym i ustanowieniem Funduszu Efektywności Energetycznej w celu wspierania budynków zniszczonych przez wojnę. Ponadto Ukraina osiągnęła całkowite oddzielenie operatora systemu przesyłowego gazu, dostosowując taryfy do przepisów UE oraz zwiększając odporność na magazynowanie i transport gazu, o czym świadczy komercyjna pojemność magazynowa wykorzystywana przez międzynarodowe firmy.

Osiągnięto wysoki poziom zgodności z przepisami UE oraz dyrektywą w sprawie etykiet efektywności energetycznej i dyrektywą w sprawie ekoprojektu. Na początku 2023 r. przyjęto 29 przepisów technicznych dotyczących ekologicznego projektowania i 16 dotyczących etykietowania energetycznego.

W dziedzinie energii jądrowej reformy legislacyjne⁴⁴ mają na celu przekształcenie Energoatomu w publiczną spółkę akcyjną, zapewniając zgodność zarządzania z normami UE. Działania te odzwierciedlają zdecydowane zaangażowanie Ukrainy w wypełnianie swoich zobowiązań w trudnych warunkach, demonstrując postępy w operacjach rynkowych, dostosowaniu przepisów i odporności infrastruktury w europejskim krajobrazie energetycznym.

⁴⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2896-20#Text>

7. Wyzwania związane z dostosowaniem ukraińskiego sektora energetycznego do standardów UE

Ukraiński sektor energetyczny stoi przed poważnymi wyzwaniami związanymi z pełnym dostosowaniem się do przepisów i praktyk Unii Europejskiej, zwłaszcza w kontekście trwającej wojny i atakowania infrastruktury energetycznej przez Rosję. Raport Komisji Europejskiej w sprawie rozszerzenia podkreśla obszary wymagające pilnej uwagi, zwłaszcza w dążeniu do zielonej transformacji. Zobowiązanie Ukrainy do przyjęcia krajowego planu energetyczno-klimatycznego (NECP) zgodnego z celami Wspólnoty Energetycznej do 2030 r. ma kluczowe znaczenie, ale postępy są ograniczone – tylko 36 proc. zobowiązań dotyczących energii odnawialnej zostało spełnionych⁴⁵. Ambicja zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w zużyciu energii napotyka na przeszkody, między innymi z powodu zniszczenia i zajęcia kluczowych obiektów na południu.

Wysiłki Ukrainy na rzecz integracji energii odnawialnej i przejścia zielonej transformacji są utrudnione przez zniszczenia wojenne i niekompletne ramy prawne.

Integracja energii odnawialnej z ogrzewaniem i chłodzeniem, w szczególności z ciepłownictwem komunalnym oraz ustanowienie kryteriów zrównoważonego rozwoju dla bioenergii pozostają niekompletne. Ponadto widoczne są wyzwania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa dostaw energii. Nastąpiło częściowe włączenie dyrektywy 2005/89/WE do ukraińskiego prawa, ale

regularne raporty dotyczące bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i odporności urządzeń energetycznych na ataki budzą obawy.

Dekarbonizacja sektora energetycznego to kolejny obszar, w którym Ukraina pozostaje w tyle, wypełniając zaledwie 22 proc. swoich zobowiązań. Trwają prace nad NECP na lata 2025–2030⁴⁶, ale brakuje długoterminowej strategii osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., zgodnej z celami UE.

Postęp w kierunku zgodności regulacyjnej w systemie przesyłowym jest widoczny dzięki certyfikacji modelu ISO Ukrenergo, jednak pełne członkostwo w ENTSO-E czeka na spełnienie wymogów certyfikacyjnych, w tym składu rady nadzorczej.

Prawodawstwo dotyczące projektów o znaczeniu krajowym w dziedzinie energetyki⁴⁷, kluczowe dla wdrożenia unijnego rozporządzenia TEN-E w sprawie rozwoju transeuropejskiej sieci energetycznej, nadal oczekuje na przyjęcie przez parlament. Wojna opóźniła również kluczowe transgraniczne projekty infrastrukturalne, takie jak trakcja napowietrzna 750 kV do Rumunii, Piwdennoukraińsk-Isaccea oraz trakcja napowietrzna 2x400 kV na Słowację, Mukaczewo-Veľké Kapušany.

Efektywność energetyczna w budynkach wymaga działań legislacyjnych w zakresie weryfikacji systemów, certyfikacji budynków i audytów energetycznych oraz kryteriów

⁴⁵ https://www.energy-community.org/dam/jcr:1731cc05-e414-47a8-95f8-4fb793fe0abd/EnC%20IR%202023%20Ukraine_kor2.pdf

⁴⁶ <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f7088035-142e-4912-9aa0-6fe2def80c1b&title=ProektNatsionalnogoPlanuZEnergetikiTaKlimatuUkraini2025-2030>

⁴⁷ https://wl.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=75832

zamówień publicznych. Ponadto Ukraina musi dostosować swoje ustawodawstwo, aby uwzględnić zasady dyrektywy UE 2009/73/WE w sprawie magazynowania i transportu gazu ziemnego, usuwając niedociągnięcia w ocenach podziału kosztów i kodeksach bilansowania.

Wreszcie, zarządzanie odpadami radioaktywnymi, regulowane ustawą z 1995 roku⁴⁸,

wymaga aktualizacji w celu spełnienia dyrektyw UE dotyczących zarządzania odpadami i pozostałościami uranu. Ten kompleksowy przegląd podkreśla wielopłaszczyznowe wyzwania stojące przed Ukrainą w zakresie harmonizacji jej sektora energetycznego ze standardami UE w obliczu trwającego konfliktu i zniszczeń infrastruktury.

⁴⁸

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Doświadczenia polskich firm związane z akcesją i członkostwem w UE przydatne dla Ukrainy i ukraińskich przedsiębiorców

Doświadczenia polskich firm energetycznych związane z akcesją i członkostwem w UE mogą być bardzo pomocne dla Ukrainy i ukraińskich przedsiębiorców, zwłaszcza w kontekście modernizacji infrastruktury energetycznej, dostosowania do norm i standardów UE oraz rozwoju rynku OZE.

Należy zauważyć, że polskie doświadczenia nie są jednoznacznie pozytywne, ponieważ polskie firmy przez długi czas opóźniały niezbędne działania modernizacyjne i dekarbonizacyjne. Uleganie naciskom różnych grup społecznych i zawodowych, np. związków zawodowych górników, spowodowało opóźnienia w modernizacji polskich spółek energetycznych i ich dostosowaniu do obecnych warunków rynkowych w Europie. Jeśli chodzi o modernizację infrastruktury, Polska musiała zmodernizować swoje aktywa, aby spełnić wymogi UE w zakresie efektywności energetycznej, bezpieczeństwa dostaw i ochrony środowiska. Ukraina może czerpać z doświadczeń Polski w dostosowywaniu swoich sieci elektroenergetycznych, gazowych i ciepłowniczych do standardów europejskich, również w kontekście wykorzystania dostępnych funduszy unijnych.

Polska również dokonała znaczących postępów w rozwoju energetyki odnawialnej, tworząc programy wsparcia (aukcje, CfD) dla dużych farm fotowoltaicznych i wiatrowych, a także programy dla obywateli na instalację fotowoltaiki na dachach (Mój Prąd) czy wymianę kotłów węglowych na gazowe lub pompy ciepła (Czyste Powietrze). Znaczące doświadczenie Narodowego

Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚ) może być inspiracją do wykorzystania środków dostępnych z emisji CO₂. Ukraińskie firmy mogą skorzystać z tych doświadczeń i procesów oraz wykorzystać dostępne fundusze i technologie do rozwoju sektora energii odnawialnej. Szczególne doświadczenie może być przydatne w rozwoju morskiej energetyki wiatrowej.

Polska musiała zmodernizować swoje aktywa, aby spełnić wymogi UE w zakresie efektywności energetycznej, bezpieczeństwa dostaw i ochrony środowiska. Ukraina może czerpać z doświadczeń Polski w dostosowywaniu swoich sieci elektroenergetycznych, gazowych i ciepłowniczych do standardów europejskich, również w kontekście wykorzystania dostępnych funduszy unijnych.

Członkostwo w UE wymaga zgodności z pewnymi standardami i regulacjami w sektorze energetycznym. Polska musiała dostosować swoje ustawodawstwo do standardów UE, co zapewniło inwestorom większą stabilność i przewidywalność. Ukraińskie firmy muszą nauczyć się, jak działać na jednolitym rynku, w obliczu silnej konkurencji, wysokich standardów obsługi konsumentów i przejrzystości działania. Powinny one dostosować swoje działania do standardów europejskich, aby przyciągnąć więcej inwestycji i promować rozwój tego sektora⁴⁹.

⁴⁹

More on EU accession process: <https://greendealukraine.org/products/analytical-reports/the-energy-and-climate-roadmap-18-12-23>

9. Perspektywy współpracy polskich i ukraińskich firm w sektorze energetycznym na rynku europejskim

Współpraca polskich i ukraińskich firm w sektorze energetycznym może przynieść obopólne korzyści i przyczynić się do wzrostu gospodarczego, zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego w regionie oraz zacieśnienia stosunków polsko-ukraińskich. Polska i Ukraina są zsynchronizowane od 2022 roku, dzięki czemu mogą w pełni korzystać z handlu energią, zwiększając aktywność wytwórczą i pozytywnie wpływając na konkurencję i ceny. Może to być również istotne w kontekście pojawiających się problemów z wystarczalnością mocy po obu stronach granicy. Oba kraje mogą się wzajemnie wspierać, zwłaszcza w czasach niedoboru. Do rozważenia pozostaje budowa kolejnych interkonektorów, w zależności od poziomu wykorzystania obecnego i zapotrzebowania rynku na dodatkowe.

Współpraca w sektorze gazowym może być ważnym obszarem interakcji. Ukraińskie magazyny gazu są jednymi z największych w Europie (31 mld m³) i, biorąc pod uwagę niezbyt duże polskie magazyny, mogłyby być wykorzystywane przez polskie firmy do sezonowego magazynowania gazu. Polska może również pomóc Ukrainie w modernizacji i rozbudowie infrastruktury przesyłu i magazynowania gazu. Polskie firmy posiadają kompetencje w zakresie budowy, utrzymania i zarządzania infrastrukturą. Może to przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu i zapewnić pojemność magazynową na sezon zimowy. Ukraina ma znaczący potencjał w zakresie produkcji gazów odnawialnych, np. biometanu, a także zielonego wodoru. Kraj ten jest w stanie produkować znaczne ilości tych gazów, które mogłyby pokryć równowartość rocznego zużycia gazu ziemne-

go przez średniej wielkości kraj europejski. Firmy produkujące biometan zamierzają eksportować pierwsze ilości do UE już w tym roku. Muszą jednak wprowadzić dostosowane do wymogów UE gwarancje pochodzenia, które wykażą zgodność z unijnymi kryteriami zrównoważonego rozwoju. Potencjał produkcyjny Ukrainy może sięgać nawet 20 mld m³ rocznie, co byłoby najwyższym wolumenem w Europie. Polska, która jest również zainteresowana zwiększeniem udziału biometanu we własnej sieci, może być naturalnym konsumentem ze względu na bliskość geograficzną i dostępne połączenia międzysystemowe. Podobny potencjał istnieje w dziedzinie produkcji i handlu wodorem. Ukraina do tej pory była zaangażowana w plany budowy sieci wodorowej, która niestety nie przebiega przez Polskę, ale przez Czechy i Słowację do Niemiec. Plany budowy sieci we współpracy z Polską mogłyby stworzyć nowe warunki dla rozwoju tej branży w obu krajach. Od wielu lat opóźnia się również budowa nowego interkonektora gazowego. Jest to projekt, który pozwoli na lepsze połączenie potencjałów infrastruktury przesyłowej obu krajów i zmniejszenie barier w transgranicznym handlu gazem, a w przyszłości umożliwi rozwój rynków gazów odnawialnych – wodoru i biometanu.

Polska i Ukraina mogą również współpracować w zakresie rozwoju energii odnawialnej, wymieniając się doświadczeniami, technologiami i *know-how*. Polska, ze swoim szybko rozwijającym się sektorem energii odnawialnej, może być aktywna na Ukrainie w zakresie budowy farm wiatrowych, elektrowni słonecznych i świadczenia różnych usług serwisowych. Coraz więcej

firm w Polsce jest również zaangażowanych w usługi zarządzania popytem i magazynowania energii.

Współpraca w zakresie poprawy efektywności energetycznej może przynieść oszczędności i zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych. Ukraina ma duży potencjał w tym zakresie, szczególnie w obszarze termomodernizacji budynków i zmniejszania ich energochłonności. Polska jest znacznie bardziej zaawansowana w tym procesie i posiada szereg firm specjalizujących się w takich usługach. Polskie i ukraińskie firmy mogą współpracować przy wdrażaniu projektów mających na celu poprawę efektywności energetycznej w sektorze przemysłowym, komunalnym i mieszkaniowym. Potencjał istnieje również w sektorze ciepłowniczym, ponieważ oba kraje mają dobrze rozwinięte systemy ciepłownicze w miastach, które pilnie wymagają modernizacji.

Współpraca między sektorem przemysłu w Polsce i na Ukrainie, zwłaszcza w sektorze energetycznym i nowych technologii, może ułatwić wymianę wiedzy i wspólne projekty, które wspierają ukraińskie wysiłki na rzecz transformacji energetycznej. Co więcej, utworzenie w Polsce zakładów produkcyjnych na potrzeby ukraińskiej odbudowy może wzmocnić dwustronne więzi gospodarcze i przynieść obopólne korzyści obu krajom.

Wspólne inicjatywy w zakresie badań i innowacji mogą przyczynić się do rozwoju nowych technologii i zwiększenia konkurencyjności obu krajów na rynku międzynarodowym. Polska i Ukraina mogą współpracować w zakresie badań nad nowymi technologiami wytwarzania, magazynowania energii lub zarządzania siecią. Polska aktywnie wspiera innowacje technologiczne w sektorze energetycznym, co przyczyniło się do poprawy efektywności i zrównoważonego rozwoju.

Ukraińskie firmy mogą współpracować z polskimi partnerami w zakresie transferu technologii. Fundusze i programy badawcze UE (np. Horizon) wspierają rozwój nowych technologii w sektorze energetycznym oraz współpracę transgraniczną między instytucjami naukowymi i specjalistami.

Polska od wielu lat rozwija program budowy elektrowni jądrowych, który obecnie wchodzi w zaawansowaną fazę projektową. Z kolei Ukraina eksploatuje elektrownie jądrowe od lat 60. ubiegłego wieku i posiada dobrze rozwinięty przemysł i sektor badawczy w tej dziedzinie. Współpraca między polskimi i ukraińskimi firmami w tym sektorze mogłaby przynieść obopólne korzyści i przyczynić się do postępu polskiego programu jądrowego. Obiecujący jest również obszar produkcji i przetwarzania paliwa jądrowego, a także gospodarki odpadami.

Ponadto współpraca między przemysłem w Polsce i na Ukrainie, zwłaszcza w sektorze energetycznym i nowych technologii, może ułatwić wymianę wiedzy i wspólne projekty, które wspierają ukraińskie wysiłki na rzecz transformacji energetycznej. Co więcej, utworzenie w Polsce zakładów produkcyjnych dla ukraińskiej odbudowy może wzmocnić dwustronne więzi gospodarcze i być korzystne dla obu krajów. Ogólnie rzecz biorąc, wykorzystanie doświadczenia polskich firm energetycznych w UE może pomóc Ukrainie w rozwoju jej sektora energetycznego, promowaniu zrównoważonych praktyk i wspieraniu wzrostu gospodarczego poprzez współpracę z polskimi partnerami.

10. Wzmocnienie powiązań energetycznych Polski i Ukrainy na rynku europejskim

Sektory energetyczne Ukrainy i Polski stanowią krajobraz dojrzały do współpracy na rynku europejskim, pomimo wyzwań związanych z trwającą wojną i historyczną zależnością od węgla. Oba kraje wkroczyły na ścieżkę dywersyfikacji swoich portfolio energetycznych, przy czym Polska rozwija odnawialne źródła energii, takie jak energia wiatrowa (na lądzie), a Ukraina wykorzystuje swój potencjał jądrowy, oferując bardziej ekologiczną alternatywę dla tradycyjnej energii cieplnej. Ta wspólna droga w kierunku zrównoważonego rozwoju otwiera możliwości współpracy, takie jak dzielenie się wiedzą specjalistyczną w zakresie rozwoju energii jądrowej, integracja sieci transportu gazu w celu zwiększenia dostaw gazu do UE oraz wykorzystanie znacznych możliwości magazynowania gazu na Ukrainie

Ukraina jest w nieco lepszej sytuacji niż Polska, ponieważ posiada elektrownie jądrowe. Energia jądrowa jest uważana za bardziej ekologiczną niż energia cieplna. Polska obecnie dopiero rozpoczyna budowę elektrowni jądrowych. Tymczasem Ukraina musi jedynie zmodernizować swoje bloki

jądrowe. W związku z tym Ukraina może doradzać Polsce w zakresie rozwoju energetyki jądrowej.

Kraje mogą również współpracować w sektorze gazu ziemnego. Ukraina może dostarczać nadwyżki gazu poprzez swój rozwinięty system transportu gazu do Polski. Przez terytorium Polski przebiega europejski korytarz gazowy „Północ-Południe”. Łącząc te dwie sieci, Ukraina mogłaby dostarczać gaz ziemny na terytorium Unii Europejskiej. Ponadto Ukraina posiada znaczne zdolności magazynowania gazu ziemnego. Polska mogłaby je wykorzystać do magazynowania. W przyszłości magazyny te mogłyby być wykorzystywane do przechowywania bioenergii.

Ukraina i Polska są gotowe do korzystnej współpracy w sektorze energetycznym na rynku europejskim, wykorzystując wzajemne mocne strony w zakresie odnawialnych źródeł energii, energii jądrowej i transportu gazu.

Co więcej, potencjał wspólnych przedsięwzięć w zakresie nowych technologii energetycznych, w tym produkcji biometanu i ekspansji energii wiatrowej, podkreśla perspektywiczną strategię, która może przynieść korzyści obu krajom i szerszej społeczności europejskiej. Inicjatywy Polski mające na celu zachęcenie do korzystania z energii odnawialnej i obniżenie poziomu emisji CO₂ wśród konsumentów poprzez rekompensaty za panele słoneczne mogą służyć jako model dla Ukrainy, która również chce odbudować i zmodernizować swoją infrastrukturę energetyczną w obliczu znacznych zniszczeń wojennych. Ponieważ znaczna część sieci energetycznych na Ukrainie została uszkodzona lub zniszczona, Ukraina mogłaby wykorzystać doświadczenie Polski w budowie linii niskiego i średniego napięcia.

Ukraina zgromadziła już wiele doświadczeń w rozwoju biometanu, które mogą być przydatne dla Polski. Ponadto Ukraina ma dobrze rozwinięty przemysł energii wiatrowej i bardziej przyjazne ustawodawstwo w tej dziedzinie. W związku z tym możliwe jest budowanie farm wiatrowych na granicy z Polską, które przesyłałyby energię do sąsiedniego kraju.

Ponadto, biorąc pod uwagę doświadczenie Polski w dostosowywaniu ustawodawstwa energetycznego do standardów UE,

wspólne wysiłki na rzecz harmonizacji ustawodawstwa mogłyby ułatwić integrację Ukrainy z europejskimi ramami energetycznymi, zwłaszcza w obszarach efektywności energetycznej, zielonego wodoru i innowacji w zakresie magazynowania energii. Wykorzystując fundusze europejskie na wspólne projekty pilotażowe, oba kraje mogłyby stać się pionierami rozwiązań w zakresie energii wodorowej i innych zrównoważonych technologii, wzmacniając tym samym swoją rolę jako kluczowych graczy w europejskiej transformacji energetycznej. Partnerstwo to, oparte na wspólnych celach i uzupełniających się mocnych stronach, podkreśla potencjał Polski i Ukrainy do dawania przykładu w ewolucji sektora energetycznego w kierunku większej wydajności, zrównoważonego rozwoju i odporności.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej wprowadzono wiele zmian w prawodawstwie UE w dziedzinie energetyki. Polska ma już doświadczenie we wdrażaniu prawodawstwa UE. W związku z tym kraje mogą współpracować w tym kierunku. Polska może przekazać doświadczenie w zakresie ujednolicania ustawodawstwa zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Ukraina powinna również pamiętać, że obecnie prawodawstwo UE ogranicza się nie tylko do energii, ale także do kwestii energetycznych i klimatycznych.

11. Rekomendacje dla Ukrainy i ukraińskiego sektora energetycznego związane z przystąpieniem do UE

Modernizacja infrastruktury

Po zakończeniu wojny Ukraina stanie przed poważnym wyzwaniem odbudowy i modernizacji infrastruktury energetycznej. Pilne będzie rozwiązanie problemu starzejących się elektrowni i elektrociepłowni, decentralizacja wytwarzania energii, modernizacja infrastruktury przesyłowej i dystrybucyjnej, a także termomodernizacja budynków i zmniejszenie energochłonności. Zapewnienie odpowiedniego poziomu mocy wytwórczych i „wypełnienie” luki spowodowanej likwidacją starych źródeł wytwórczych wymaga dużych zasobów. Modernizacja ta powinna iść w parze z przyspieszonym rozwojem OZE i ich integracją rynkową, budową nowych bloków jądrowych i magazynów energii.

Ukraina może przyjąć i zaadaptować doświadczenia Polski w zakresie budowy i modernizacji linii niskiego i średniego napięcia oraz zachęcania konsumentów do korzystania z energii odnawialnej.

Kontynuacja reform

Kluczowym elementem integracji Ukrainy z UE będzie dalszy rozwój konkurencyjnego rynku energii, który przyczyni się do zbliżenia cen energii elektrycznej i gazu do poziomu odzwierciedlającego rzeczywiste koszty. Umożliwi to otwarcie sektora na nowe inwestycje, jego liberalizację i zwiększenie konkurencyjności. Ukraiński sektor energetyczny musi się zmienić, aby zwiększyć przejrzystość i konkurencyjność. Będzie to wymagało pełnego wdrożenia prawodawstwa UE (w tym kodeksów i wytycznych dotyczących sieci), poprawy rynku bilansującego oraz posiadania niezależnych instytucji kontrolnych i nadzorczych, tj. regulatora rynku energii

i organu ochrony konkurencji, zniesienia limitów cenowych lub sztucznie zaniżonych cen dla niektórych segmentów społeczeństwa lub instytucji.

Ukraina musi podjąć kompleksowe działania w celu dostosowania swojego ustawodawstwa energetycznego do prawa UE. Czyńąc to, Ukraina może wykorzystać doświadczenia Polski związane z przystąpieniem do UE. W szczególności obejmuje to aktualizację przepisów związanych z efektywnością energetyczną, energią odnawialną, magazynowaniem gazu ziemnego i gospodarką odpadami radioaktywnymi. Ukraina powinna przyjąć ustawę „O projektach interesu narodowego w dziedzinie energetyki”, wdrożyć rozporządzenie TEN-E (UE) 347/2013 i uzupełnić ustawę „O zarządzaniu odpadami radioaktywnymi” o przepisy dyrektywy Rady 2014/87/Euratom i dyrektywy Rady 2013/59/Euratom.

Polityka klimatyczna i ochrony środowiska
Ukraina powinna rozpocząć wdrażanie przepisów i polityk dotyczących ochrony środowiska i klimatu. W UE wkrótce wejdzie w życie graniczny mechanizm korekty emisji dwutlenku węgla (CBAM), który może mieć wpływ na ukraińskich producentów w sektorach najbardziej energochłonnych. CBAM ma na celu zapewnienie, że produkty importowane do UE spełniają te same normy środowiskowe, co produkty wytwarzane w UE. Aby to osiągnąć, Ukraina powinna wdrożyć ceny emisji dwutlenku węgla, które byłyby powiązane z systemem EU ETS.

Aby zachować zgodność z przepisami UE i ułatwić transformację, Ukraina powinna rozpocząć wdrażanie przyjętego w czerwcu

2024 r. kompleksowego Krajowego Planu Energetyczno-Klimatycznego (NECP), który określa sposób osiągnięcia celów energetycznych i klimatycznych do 2030 rok. Plan powinien koncentrować się na zwiększeniu udziału odnawialnych źródeł energii w koszyku energetycznym. Obejmuje to aktywny rozwój projektów związanych z energią wiatrową, słoneczną i biometanem, w celu zmniejszenia zależności od węgla i innych „brudnych” źródeł energii.

Ponadto Ukraina może zainicjować projekty z Polską i innymi krajami UE w zakresie energii odnawialnej, aby wspierać współpracę dwustronną i europejską, a jednocześnie pracować na rzecz zrównoważonej transformacji energetycznej.

Tworzenie długoterminowej strategii

Transformacja sektora energetycznego musi odbywać się zgodnie z dobrze zaplanowanymi i modelowanymi scenariuszami. Ukraina potrzebuje strategicznych dokumentów długoterminowych, które wyznaczą ścieżkę transformacji sektora w kolejnych dekadach, a następnie będą konsekwentnie wdrażane. Proces opracowywania tych dokumentów powinien być przejrzysty, aby dać uczestnikom rynku możliwość dostosowania swoich strategii biznesowych, a ekspertom możliwość oceny. Należy również opracować szczegółowe strategie dla poszczególnych sektorów (energia elektryczna, ogrzewanie, gaz).

Planując swoją długoterminową strategię, Ukraina powinna rozważyć takie kwestie, jak wzmocnienie integracji ukraińskiej sieci transportu gazu z europejskimi korytarzami, w szczególności poprzez współpracę z Polską; modernizację ukraińskiego potencjału energii jądrowej poprzez inwestowanie w modernizację i dzielenie się wiedzą z krajami takimi jak Polska, a także skupienie się na efektywności energetycznej i zaangażowaniu konsumentów.

Główny przygotowanie do negocjacji akcesyjnych

Najbliższe lata będą czasem przygotowań, zarówno po stronie unijnej, jak i ukraińskiej, do procesu rozszerzenia. Jest to wymagający, długi i skomplikowany proces, wymagający przygotowania ogromnej ilości przepisów pod kątem ich zgodności z *Acquis Communautaire*. Obejmuje to harmonizację przepisów dotyczących wytwarzania energii elektrycznej i sieci przesyłowych, rynków gazu ziemnego, wdrażania odnawialnych źródeł energii oraz ochrony środowiska i polityki klimatycznej. Będzie to wymagało dobrze przygotowanych i kompetentnych zasobów administracji publicznej i bazy ekspertów, którzy będą musieli podjąć ogromną ilość prac dostosowawczych i wdrożeniowych. Ważne jest również opracowanie strategicznego podejścia do negocjacji akcesyjnych i określenie kluczowych obszarów dla Ukrainy.

Warsaw Enterprise Institute jest wiodącym polskim think tankiem, który wywodzi się z Związku Przedsiębiorców i Pracodawców. WEI koncentruje się na czterech kluczowych obszarach: państwie i prawie, bezpieczeństwie, gospodarce oraz demografii. WEI dostarcza rozwiązania dla instytucji państwowych oraz niezależnych podmiotów społecznych lub komercyjnych poprzez badania, analizy, projekty edukacyjne oraz publikację komentarzy, stanowisk, memorandumów i raportów.

WEI wierzy, że bezpieczeństwo Polski i dobrobyt jej obywateli zależą od ich praw i wolności, w tym prawa do wyboru własnego sposobu życia, równości wobec prawa oraz prawa do akumulowania bogactwa. WEI opowiada się za silnym i efektywnym państwem, które chroni przed niesprawiedliwością i zagrożeniami zewnętrznymi, ale podkreśla, że jego rola powinna być minimalna, aby wspierać energię i ducha przedsiębiorczości.

Kluczowe obszary działania WEI to:

Państwo i prawo. WEI dąży do poprawy jakości prawa, procesu legislacyjnego oraz ich stosowania i egzekwowania w postępowaniach sądowych. WEI wspiera ramy prawne oparte na prostocie i naturalnym porządku, opowiadając się za minimalną regulacją i podkreślając znaczenie dobrowolnych umów i kontraktów. Organizacja promuje silne, ale ograniczone państwo, skoncentrowane na zapewnieniu bezpieczeństwa i sprawiedliwości dla swoich obywateli.

Bezpieczeństwo. Czerpiąc z historycznych doświadczeń, WEI wspiera udział Polski w pakietach obronnych i organizacjach międzynarodowych, jednocześnie kładąc nacisk na samowystarczalność, z Polską Armią jako kluczowym gwarantem niepodległości narodowej. WEI opowiada się za profesjonalną armią zdolną do skutecznego przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom oraz podkreśla znaczenie bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację źródeł energii i tras dostaw. WEI popiera obecność Polski w UE jako wspólnoty gospodarczej, ale sprzeciwia się koncepcji jednego europejskiego państwa zdominowanego przez biurokrację. Polityka zagraniczna Polski, według WEI, powinna przede wszystkim uwzględniać narodowe interesy polityczne i gospodarcze.

Gospodarka. WEI uważa, że silna gospodarka jest niezbędna do finansowania obrony narodowej, poprawy jakości życia i zatrzymania depopulacji. Organizacja rekomenduje proste regulacje biznesowe, niskie podatki oraz efektywne sądownictwo. WEI sprzeciwia się szkodliwym podatkom i barierom biurokratycznym, opowiadając się za równymi warunkami konkurencji dla firm oraz skupieniem się na małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP), które są fundamentem polskiej gospodarki. Reforma edukacji w celu dostosowania do potrzeb rynku pracy oraz ograniczona rola państwa w gospodarce, z wyjątkiem sektorów związanych z bezpieczeństwem militarnym i energetycznym, są również kluczowymi politykami gospodarczymi promowanymi przez WEI.

Demografia. Odwrócenie niekorzystnych trendów demograficznych jest kluczowe dla osiągnięcia wszystkich innych celów. WEI wspiera polityki mające na celu zwiększenie wskaźników urodzeń, powstrzymanie emigracji oraz wdrożenie rozsądnej polityki imigracyjnej. Wzmocnienie pozycji prawnej i społecznej rodzin w celu zachęcenia do wyższej dzietności jest priorytetem. WEI wierzy w umożliwienie obywatelom zachowania większej części ich dochodów na wsparcie rodziny oraz opowiada się za lokalnymi politykami skierowanymi tylko do tych, którzy naprawdę tego potrzebują.

WEI zachowuje bezstronność polityczną, wspierając korzystne dla kraju rozwiązania niezależnie od ich źródła politycznego. WEI współpracuje z polskimi władzami poprzez profesjonalne analizy i aktywne zaangażowanie publiczne w planowanie strategiczne, rozwój polityki i jej wdrażanie, przyczyniając się do rozwoju i dobrobytu Polski.

Institute for Economic Research and Policy Consulting (IER) jest wiodącym niezależnym ukraińskim think tankiem koncentrującym się na badaniach ekonomicznych i doradztwie politycznym. Posiada ponad 20-letnie doświadczenie w analizie polityki gospodarczej i opracowywaniu zaleceń politycznych. Od 2016 r. IER aktywnie wspiera regionalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego na Ukrainie poprzez re-granting, mentoring, szkolenia i kampanie informacyjne.

Misją IER jest dostarczanie alternatywnych rozwiązań dla kluczowych problemów rozwoju społecznego i gospodarczego na Ukrainie w oparciu o rządy prawa, demokrację i zasady gospodarki rynkowej. IER koncentruje się w szczególności na promowaniu umowy stowarzyszeniowej UE-Ukraina.

IER ma na celu:

1. dostarczanie najwyższej jakości ekspertyz z zakresu ekonomii i kształtowania polityki gospodarczej oraz opracowywanie strategicznych i instrumentalnych elementów polityki gospodarczej;
2. kształtowanie opinii publicznej poprzez organizację debaty publicznej, ułatwianie dialogu publicznego i upowszechnianie wiedzy;
3. przyczynianie się do rozwoju nauk ekonomicznych i społecznych oraz promowanie rozwoju ukraińskiej społeczności badawczej.

Od momentu powstania w 1999 r. IER koncentruje się na badaniach ekonomicznych i doradztwie politycznym w zakresie polityki makroekonomicznej, klimatu biznesowego, rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości (MŚP), handlu międzynarodowego, rynków finansowych oraz rozwoju regionalnego i sektorowego. Od początku 2010 r. IER koncentruje się na promowaniu integracji europejskiej Ukrainy.

Szczególnie mocną stroną IER jest monitorowanie postaw i oczekiwań przedsiębiorców wobec różnych elementów otoczenia biznesowego i regulacji, w tym wpływu polityki, poprzez przeprowadzanie regularnych i doraźnych badań tendencji biznesowych. Od lipca 2002 r. IER przeprowadza regularne kwartalne badanie 450 przedsiębiorstw przemysłowych na Ukrainie w celu monitorowania, prognozowania i analizowania działalności gospodarczej w oparciu o informacje otrzymane „od podstaw” oraz przewidywania podmiotów gospodarczych. Od maja 2022 r. badanie jest przeprowadzane co miesiąc i obejmuje ponad 500 przedsiębiorstw ze wszystkich obwodów kontrolowanych przez rząd Ukrainy. IER opracowała roczną ocenę klimatu biznesowego – narzędzie polityki monitorowania i oceny klimatu biznesowego oraz rozwoju MŚP w oparciu o postrzeganie i postawy firm. Co roku IER przeprowadza ponad 1000 badań przedsiębiorstw dotyczących kwestii ułatwień w handlu i oceny pracy służb celnych.

Po 24 lutego 2022 roku IER skupiła się na wspieraniu ukraińskiego oporu wobec rosyjskiej agresji wojskowej. Nasze działania są dostosowywane do potrzeb interesariuszy. Od maja 2022 r. IER prowadzi program „Analityka i informacje o gospodarce krajów w czasie wojny”. IER co miesiąc opracowuje i promuje analizy i prognozy dotyczące gospodarki Ukrainy, w tym comiesięczne badania ponad 500 przedsiębiorstw. IER jest członkiem inicjatywy publicznej RISE (koalicji ukraińskich i międzynarodowych organizacji działających na rzecz integralności, trwałości i efektywności odbudowy Ukrainy). IER jest również założycielem think tanku RRR4Ukraine, którego celem jest promowanie uczciwej i wizjonerskiej odbudowy opartej na zasadach otwartości i odpowiedzialności.

IER z powodzeniem łączy profesjonalną analizę i aktywny dialog publiczny oraz rzecznictwo. IER również aktywnie współpracuje z ukraińskimi władzami krajowymi i regionalnymi w zakresie planowania strategicznego i rozwoju polityki oraz jej wdrażania. IER posiada zdolność do zarządzania dotacjami i zapewnia ponowne dotacje na rozwój zdolności regionalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i mediów.

WEI

INSTITUTE
FOR ECONOMIC RESEARCH
AND POLICY CONSULTING

UKRAINIAN PATH TO
EUROPEAN UNION.
THE POLISH EXPERIENCE